

DN.se En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2013-10-27 16:48:55

Artikelns ursprungsadress: <http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/glomd-afrikansk-konstskatt-pa-svensk-mark/>

Glömd afrikansk konstskatt på svensk mark

Publicerad 2013-07-01 10:44

Först terrakottasoldater, nu västafrikanska mästerverk från 1100-talet. I höst fylls Bergrummet på Skeppsholmen av en länge okänd konstskatt vars värde jämförs med Tutankhamons berömda mask.

UTSTÄLLNINGEN "AFRIKANSKA MÄSTERVERK..."

De över 100 föremålen i utställningen visas i Bergrummet på Skeppsholmen 7 september till

Världskulturmuseerna visar med start 7 september "Afrikanska mästerverk – dynasty and divinity: Ife art in ancient Nigeria". En skulptursamling som skapades av uppenbart exceptionellt begåvade konstgjutare i dåtidens västafrikanska handelscentra Ife, Nigeria, samtidigt som vikingarna härjade på de brittiska öarna, mayaindianerna hade sin storhetstid och Karl den store kröntes till kejsare av påven i Rom.

Utställningen har tidigare applåderats i USA, Spanien och England. När den visades på British Museum i London 2010 jämställde Guardians kritiker verken med både den kinesiska terrakottaarmén (som visades i Bergrummet 2010/2011), Parthenontemplet i Aten och Tutankhamons gyllene begravningsmask. The Times kallade samlingsutställningen rentav för en "revolutionerande en-gång-i-livet-upplevelse".

För Världskulturmuseernas intendent Michael Barrett väntar ett återseende. Han har redan stått öga mot öga med brons huvudena på National Museum i Lagos, som samlingen tillhör.

Vad är det som gör konstkritiker så särskilt exalterade inför dessa verk?

– Det som är drabbande är att få en sådan närbild med föremål som är gjorda för 700, 800 eller 900 år sedan. Skulpturer och annan konst som är fantastiska i både det konstnärliga uttrycket och tekniska utförandet, svarar Barrett när vi vandrar genom Bergrummet på Skeppsholmen där utställningsmontrarna för skulpturerna i metall, sten och lergods nu byggs upp inför öppningen i höst.

Han beskriver hur terrakottaföremålen förfärdigas med ringlad lera, en teknik som fortfarande används över hela Afrika. De avancerade koppar- och mässingsgjutningarna åstadkoms med hjälp av terrakottaformar och mellanliggande vaxskikt. De olika detaljerade emblemen och ärrtatueringarna på huvudena betecknade etnicitet eller ursprungsplats och påminner om regionens kosmopolitiska kultur. Sannolikt skapades dessa avbildningar av kungar, drottningar och andra härskare för att användas i rituella sammanhang, som begravningar och processioner, och möjligen dessutom som hållare för kungliga regalier.

Barretts favorit är en sittande helfigur i koppar gjuten kring 1200-talet och framgrävd på ön Tada i Nigerfloden tjugo mil från den tidens Ife.

– Det har bara hittats totalt nitton stycken huvuden hittills så de är förstås helt ovärderliga. De kan mäta sig med allt som gjordes i Europa vid den tiden, inte minst i jämförelse med vad som fanns i Sverige på 1200- och 1300-talet, påpekar han.

Den afrikanska konsthistorien i de stora kungadömena i Västafrika glömdes bort under 1700- och 1800-talet, trots att det fanns kunskap sedan tidigare genom bland annat de arabiska historieskrivarna.

– Man underutvecklade Afrika till en historia om mörker och primitivism helt enkelt.

Michael Barrett betonar hur samlingen som ska visas i Bergrummet inte är en del av de föremål som kom fram under och efter kolonialtiden – som konstverken som spreds över Europa efter plundringen i Benin 1897.

– Det här är i stället ett material som grävdes fram under de koloniala åren, men ändå blev kvar i Afrika och det känns naturligtvis väldigt uppriskande.

Hur tror du att dessa verk kan komma att påverka synen på Afrikas historia?

– De visar den historiska basen för den västafrikanska civilisationen och att det tidigt fanns en väldigt högtstående och en både politiskt och teknologiskt avancerad stadsbildning. Mötet med de här föremålen talar dessutom direkt till det universella. Universella värden om skönhet, reflektion och det gudomliga.

Utställningen sammanfaller med det hastigt växande intresset också i Sverige för den afrikanska kontinentens ekonomiska tillväxt. Under vernissagen för Jens Assurs Liljevalchsutställning "Africa is a great country" var talande nog både H&M:s Stefan Persson, finansmannen Anders Wall, Kinnevik- vd:n Mia Brunell Livfors och finansminister Anders Borg på plats.

23 februari. Ife-regionens konstnärliga guldålder ägde rum på 1300-talet. Under konfliktfyllda tider eller i rituella syften grävdes skatterna ner för att först i modern tid hittas vid arkeologiska utgrävningar. Tio av de totalt 19 kända huvudena i världen visas, de kommer från utgrävningarna i Wunmonijie 1938-39.

Staden Ife i dagens Nigeria är yorubacivilisationens vagg. Med 35 miljoner är yoruba en av de större folkgrupperna i Nigeria i dag, men många yourubaättlingar lever också i Brasilien, Kuba, Haiti, USA och på andra platser i världen.

Bakom urvalet av föremål och och texterna till utställningen finns professor och genresestern Enid Schildkrout, chefscurator på the Museum for African Art i New York, som närvarar och föreläser under invigningsveckan. Den är producerad i samarbete med National Commission for Museums and Monuments i Nigeria och Fundación Botín i Santander, Spanien.

Utställningen har tidigare visats på bland annat Royal Academy of Fine Arts i Madrid, British Museum i London, Museum of Fine Arts, Houston, Virginia Museum of Fine Arts, och Indianapolis Museum of Art.

Michael Barrett tror dock att den yrvakna västvärlden i lika hög grad kommer att få se en kulturell export från Afrika de närmaste decennierna. Framför allt från kontinentens västra del som han uppfattar står kulturellt mer självständigt från det koloniala arvet än exempelvis Sydafrika.

– Och den kulturella exporten omfattar både musik, konst, mode och litteratur. Ta författare som Ben Okri och Wole Soyinka som är två av Nigerias mest kända författare och båda använder sig av tankegodset från yorubafolket som skapade föremålen från Ife. Det är deras mytologi, kosmologi, religion och kulturella föreställningar som har levt vidare. Jag tror att allt det här kommer att få en ännu större betydelse när nigerianerna nu upptäcker sin historia igen.

Vad tänker du om det tilltagande intresset för Afrika?

– Det är ett väldigt senkommet uppvaknande, men kul. Världskulturmuseerna (Etnografiska, Medelhavsmuseet, Östasiatiska samt Världskulturmuseet i Göteborg) förvaltar ju väldigt stora delar av det kulturarv från Afrika som finns i Sverige och nu ökar intresset för våra samlingar och kunskap.

Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.